

קניינים בעולם הכלכלי המודרני חלק ג' - זכויות יוצרים וקניין רוחני בהלכה

הקדמה ומיקוד

השבוע נעסוק באחד הנושאים המרכזיים ביותר בדרכי הקניינים שהתחדשו בעקבות התפתחות הטכנולוגיה. החל מהמצאת הדפוס שהיוותה את המקור הקדום ביותר לדיון בסוגיה זו, ועד ימינו אנו שנושא זכויות יוצרים תופס נפח שוק עצום בעולם הכלכלי המודרני כגון זכות קניינית על המצאת פטנטים, איסור שימוש בלוגו חברה מתחרה וכמובן העתקת קבצים דיסקים וספרים ועוד.

הנושאים הקודמים שלמדנו מהווים מעבר להיותם חשובים בפני עצמם הקדמה לנושא זה, ע"כ מומלץ להיות בקיאים במסקנות סוגיות אלו.

לימודינו השבוע מתחלק לשבעה חלקים (ע"פ כותרות המשנה המובאות בדפי המקורות)

חלק א: קניין בדבר שאין בו ממש - בחלק זה נלמד את הבעייתיות הקיימת בהגדרת בעלות על זכויות יוצרים ע"פ העקרונות הבסיסיים בדיני קניין ע"פ תורה. מיקוד המקורות בחלק זה: יש ללמוד את הגמ' בבא בתרא וכן את דברי השיטה מקובצת (על הרמב"ם ניתן לדלג). לאחר מכן לראות כיצד הביא השו"ע דין זה להלכה, ובעקבות כך לנסות להבין את דברי המשנה הלכות אם הינם תואמים את מסקנות סוגיה זו.

חלק ב: זכויות יוצרים מדין הקניה על תנאי שלא יעתיק וכדומה - בחלק זה נלמד כיצד ניתן בכ"ז להגדיר את המפר זכויות יוצרים כלוקח דבר שאינו שייך לו. יש ללמוד את כל המקורות בחלק זה.

חלק ג: זכויות יוצרים משום השגת גבול - בחלק זה נלמד את דברי הפוסקים הסוברים שאכן אין בעלות על זכויות יוצרים אך עם זאת אסור לאדם אחר להפר זכויות אלו מדין יורד לאומנות חברו ומשום השגת גבול. יש לציין שלנושא זה מוקדש לימוד בפני עצמו במסגרת לימודינו לכן אין להתעכב יתר על המידה על עצם הנושא רק על הקשרו הישיר לסוגייתנו. מיקוד המקורות בחלק זה: יש ללמוד את הגמ' בפרט את דין הרחקה ממצודת הדג המובא בתחילתה ולהבין כיצד הבין רש"י איסור זה, לאחר מכן יש לראות דברי המשאת בנימין ואת חידושו בדבר פוסק חיותו לגמרי ואת דברי השואל ומשיב המביא דין זה להלכה בהקשר של זכויות יוצרים בעקבות המצאת הדפוס. (על השו"ע יש לעבור במהרה וכן ניתן לדלג על החתם סופר)

חלק ד: זכויות יוצרים מדין זה נהנה וזה לא חסר - בחלק זה נלמד את דעת הפוסקים הסוברים שאיסור הפרת זכויות יוצרים נובע מסוגיית זה נהנה וזה לא חסר וממילא נוכל להבין לשיטתם מתי מותר להפר זכויות אלו ע"פ העקרונות העולים מסוגיה זו. מיקוד המקורות בחלק זה: יש לראות את הגמ' במסכת בבא קמא ואת השו"ע המביא את יסודות הדין להלכה וכן את דברי הנודע ביהודה והציץ אליעזר שמביאים את עקרונות סוגיה זו להלכה בעניין זכויות יוצרים (על דברי הגמ' ב"ב והתוספות ניתן לדלג אם כי יש במידה ויש זמן כדאי מאוד ללמוד אותם)

חלק ה: זכויות יוצרים משום דינא דמלכותא - בחלק זה נלמד את דעת הסוברים שמדיני תורה אין כלל מקור לכל איסור בעניין הפרת זכויות יוצרים אך אם החוק מחייב זאת יש לכבדו מכח דינא דמלכותא דינא. יש לנסות להבין דעת פוסקים זאת לאור מסקנות הסוגיות הקודמות שלמדנו חלק ו: זכויות יוצרים משום אבדה ששטפה נהר - בחלק זה נלמד את יסודות ההיתר להפר זכויות יוצרים לדעת הפוסקים במקרים מסוימים מדין אבדה ששטפה נהר. מיקוד המקורות בחלק זה: יש לראות את כל המקורות בחלק זה. כאשר הזמן לא מאפשר יש לראות רק את דברי הגמ' בבא מציעא (הגמ' השניה - מקור מספר 26) המהווה מקור לדין זה ואת דברי הרב ליאור בסוגיה זו.

חלק ז: נספח: פרסום והעתקת דברי תורה בלא רשות מהמחבר או מיורשיו - חלק זה אינו מהווה חלק מהותי מהסוגיה, אך למי שיש זמן יש ללמודו ע"מ להבין את יחס ההלכה לזכויות יוצרים בחידושי תורה.

קניין בדבר שאין בו ממש

1. תלמוד בבלי מסכת בבא בתרא דף קמז עמוד ב

אמר רבא אמר רב נחמן: שכיב מרע שאמר ידור פלוני בבית זה, יאכל פלוני פירות דקל זה - לא אמר כלום, עד שיאמר תנו בית זה לפלוני וידור בו, תנו דקל זה לפלוני ויאכל פירותיו. למימרא, דסבר ר"נ: מילתא דאיתא בברייתא איתא בשכיב מרע, דליתא בברייתא ליתא בשכיב מרע

2. שיטה מקובצת מסכת בבא בתרא דף קמז עמוד ב

אמר רבא אמר רב נחמן שכיב מרע שאמר ידור פלוני בבית זה יאכל פלוני פירות דקל זה כו'. פירוש משום דבבר שאין בו ממש ואין לו גוף מצוי בעולם הוא דהוה ליה כקנין דברים שהרי הקנין לא היה בגוף הבית ולא בגוף הדקל או בגוף הפירות שהם גופין מצויין בעולם אלא על האכילה ועל הדירה היתה ההקנאה והאכילה והדירה מעשה הם ואינם דבר שיש להם ממש ולא גוף מצוי בעולם כדי שיהו בתורת הקנאה וזהו שמחלקין בו חכמי אומות בין אל גוה"ר ואל ער"ץ כי [הוא] חשבון העצם והמקרה. אלא עד שיאמר תנו בית זה לפלוני וידור בו תנו דקל זה לפלוני ויאכל פירותיו שנמצאת ההקנאה בגופין מצויין בעולם. הרא"ם ז"ל:

3. רמב"ם הלכות מכירה פרק כב הלכות יג-יד

אין אדם מקנה לא במכר ולא במתנה אלא דבר שיש בו ממש אבל דבר שאין בו ממש אינו נקנה. כיצד אין אדם מקנה ריח התפוח הזה או טעם הדבש הזה או עין הבדולח הזה וכן כל כיוצא בזה, לפיכך המקנה לחבירו אכילת פירות דקל זה, או דירת בית זה לא קנה, עד שיקנה לו גוף הבית לדור בו וגוף האילן לאכול פירותיו כמו שיתבאר.

4. שולחן ערוך חושן משפט הלכות מקח וממכר סימן ריב סעיף א

אין אדם מקנה, לא במכר ולא במתנה, אלא דבר שיש בו ממש. אבל דבר שאין בו ממש, אינו נקנה. לפיכך המקנה לחבירו אכילת פירות דקל זה או דירת בית זה, לא קנה עד שיקנה גוף בית זה לדור בו וגוף אילן לאכול פירותיו. הגה: האומר: ידור פלוני בבית זה, ולא קצב זמן הדירה, אפילו רק שעה אחת במשמע (הגהות מרדכי סוף ב"ב). ושטר שכתוב בו שראובן נתן לדור בביתו וקנו ממנו ע"ז, יש לפרש השטר שקנה ממנו בענין המועיל והקנה לו הגוף לדור בו. וכל שכן אם החזירו הקנין למטה בשטר, דודאי ליפוי כח כתבו וקנה ממנו בענין המועיל. אבל אם לא כתוב בשטר רק: וקנו ממנו שנותן לו לדור בביתו, אינו כלום, דאז עיקר הקנין קאי על הדירה ואין בדירה ממש. (תשובת רמב"ן סימן ס"ז). שטר שלא היה כתוב בו קנין פירות כראוי, רק כתוב בו שנתן לו כח ליקח הפירות כתקון חכמים, הרי הודה שהקנה לו כתקון חכמים ויש לפרש שנתן לו באופן המועיל (מרדכי פרק מי שמת).

5. שו"ת משנה הלכות חלק יז סימן קכג

ולפענ"ד הגם דכשהחכם יושב ודורש ודאי כולם יכולים לשמוע ואין שום בעלות וקנין על קול החכם וכמ"ש קול ומראה וריח אין בהם משום מעילה, מ"מ אם בא אחד ורשם הדברים לעצמו או קלט הדברים בדיסק הרי זכה בזה במה שרשם ובמה שהקליט, והטייפ או דיסק הם שלו וקנינו ואין ביד אדם אחר לקחתו ממנו, ואף על גב דקול ומראה וריח אין בהם משום גזל אבל מ"מ כיון שקלט את הקול על הדיסק הרי הגביל את הקול בעצם הדיסק והדיסק הרי הוא שלו לכן כל הדיסק כמות שהוא שלו הוא וזכה גם בהקול, והדיסק ומה שיש בה הוא ממונו ואין אחר יכול להשתמש בו או ליקח אותו הימנו, וכל הנוטלו הרי הוא לפענ"ד גזול ממונו חבירו, וממילא ה"ה אם משיג גבולו יש להתחשב בו ככל מזיק ממונו חבירו, וז"פ מאד. והוא הדין לכל תקליט של נגינה או טייפס וכל מידע הנמצא אגור בדיסק וכיו"ב [וע"ע בזה לעיל סימן קכ"ב].

זכויות יוצרים מדין הקנייה על תנאי שלא יעתיק וכדומה

6. תלמוד בבלי מסכת נדרים דף מח עמוד א

המודר הנאה מחבירו ואין לו מה יאכל, נותנו לאחר לשום מתנה, והלה מותר בה. מעשה באחד בבית חורון שהיה אביו נודר הימנו הנאה, והיה משיא את בנו, ואמר לחברו: חצר וסעודה נתונים הינן לפניך אלא כדי שיבא אבא ויאכל עמנו בסעודה. אמר: אם שלי הם הרי הם מוקדשין לשמים. א"ל: נתתי לך את שלי שתקדישם לשמים? אמר לו: נתתי לך את שלי אלא שתהא אתה ואביך אוכלין ושותין ומתריצין זה לזה, ויהא עון תלוי בראשו? אמרו חכמים: כל מתנה שאינה שאם הקדישה תהא מוקדשת - אינה מתנה.

7. תלמוד בבלי מסכת בבא בתרא דף קלו עמוד ב

אמר רבא: אתרוג זה נתון לך במתנה ע"מ שתחזירהו לי, נטלו ויצא בו, החזירו - יצא, לא החזירו - לא יצא. קא משמע לן: דמתנה על מנת להחזיר שמה מתנה.

8. רא"ש מסכת בבא בתרא פרק ח סימן לח

תנן מעשה בבית חורון באחד שהיה אביו מודר הנאה ממנו והיה משיא את בנו והיה אומר לחבירו הרי החצר והסעודה נתונים לך במתנה ואינן לפניך אלא שיבא אבא ויאכל בסעודה אמר ליה אם שלי הן הרי הן מוקדשות לשמים אמר ליה לא נתתי לך את שלי שתקדישה לשמים א"ל לא נתתי לך את שלי אלא על מנת שתהא אתה ואביך אוכלין ושותין זה עם זה ומרצין זה לזה. ויהא עון תלוי בראשו אמרו חכמים כל מתנה שאם הקדישה אינה מוקדשת אינה מתנה ולא דוקא להקדיש אלא הוא הדין נמי אם אין יכול ליתנה במתנה ולמוכרה דאינה מתנה אם לא שיוכל לעשות בה כל חפצו דאל"כ מאי קמדמי שמאי הך עובדא דיונתן בן עוזיאל למעשה דבית חורון ורצה להוכיח ממנו דמתוך שלא יוכל לחזור לבניו תבטל המתנה אלא ודאי אין חלוק בין הקדש לשאר דברים ואינה מתנה עד שתהא ברשותו לעשות בה כל צרכי חפצו והיינו דוקא כשנותן לו בסתם אבל אם פירש דבריו אפילו נתן שלא ליתן ושלא למכור ושלא להקדיש ושלא יעשה בו דבר כי אם דבר אחד הווי מתנה לאותו דבר

9. שולחן ערוך חושן משפט הלכות מתנה סימן רמא סעיף ה

יש מי שאומר שהנותן מתנה לחבירו אינו מתנה, אלא אם כן שיהיה בדעת הנותן שתהא ברשות מקבל לעשות בה כל חפצו. בד"א, שנתנה לו סתם אלא שניכר מתוך מחשבתו שאינו מכיין ליתנה לו שיעשה בה כל חפצו. אבל אם מפרש, אפילו אם נותנה לו על מנת שלא ליתנה לאחר או שלא למוכרה או שלא להקדישה, או אפילו ע"מ שלא יעשה בה שום דבר אלא דבר פלוני, הוי מתנה לאותו דבר שפירש בלבד.

10. סמ"ע סימן רמא ס"ק טו

הוי מתנה לאותו דבר שפירש. דלא גרע ממקנה לו בו חלק וא"ל אני ואתה נהיו בו שותפין דקנה, ה"נ הוא של המקבל בדבר זה ושל הנותן בהמות, ועיין פרישה [סעיף ח']:

זכויות יוצרים משום השגת גבול

11. תלמוד בבלי מסכת בבא בתרא דף כא עמוד ב

אמר רב הונא: האי בר מבואה דאוקי ריחיא, ואתא בר מבואה חבריה וקמוקי גביה, דינא הוא דמעכב עילויה, דא"ל: קא פסקת ליה לחיותי. לימא מסייע ליה: מרחיקים מצודת הדג מן הדג כמלא ריצת הדג; וכמה? אמר רבה בר רב הונא: עד פרסה! שאני דגים, דיהבי סייארא. א"ל רבינא לרבא: לימא, רב הונא דאמר כרבי יהודה; דתנן, רבי יהודה אומר: לא יחלק חנוני קליות ואגוזין לתינוקות, מפני שמרגילן אצלו, וחכמים מתירין! אפי' תימא רבנן, עד כאן לא פליגי רבנן עליה דרבי יהודה התם - אלא דאמר ליה: אנא קמפלגינא אמגוזי, את פלוג שיוסקי, אבל הכא אפילו רבנן מודו, דא"ל: קא פסקת ליה לחיותי. מיתיבי: עושה אדם חנות בצד חנותו של חבירו, ומרחץ בצד מרחצו של חבירו, ואינו יכול למחות בידו, מפני שיכול לומר לו: אתה עושה בתוך שלך ואני עושה בתוך שלי! תנאי היא; דתניא: כופין בני מבואות זה את זה שלא להושיב ביניהן לא חייט ולא בורסקי, ולא מלמד תינוקות, ולא אחד מבני בעלי אומניות, ולשכנו אינו כופיהו; רשב"ג אומר: אף לשכנו כופיהו. אמר רב הונא בריה דרב יהושע: פשיטא לי, בר מתא אבר מתא אחריתי מצי מעכב, ואי שייך בכרגא דהכא - לא מצי מעכב, בר מבואה אבר מבואה דנפשיה - לא מצי מעכב.

12. רש"י מסכת בבא בתרא דף כא עמוד ב

שאני דגים דיהבי סייארא - נותנין עין בהבטם להיות נוהגים לרוץ למקום שראו שם מזונות הילכך כיון שהכיר זה חורו ונתן מזונות בתוך מלא ריצתו בטוח הוא שילכדנו דה"ל כמאן דמטא לידיה ונמצא חבירו מזיקו אבל הכא מי שבא אצלי יבא ומי שבא אצלך יבא.

13. שולחן ערוך חושן משפט הלכות נזקי שכנים סימן קנו

כופין בני מבוי זה את זה שלא להושיב ביניהם לא חייט ולא בורסי ולא אחד מבעלי אומניות. היה שם במבוי אחד מבני מבוי אומן ולא מיחו בו, או שהיתה שם מרחץ או חנות או רחים ובא חבירו ועשה מרחץ אחרת כנגדו, אינו יכול למונעו ולומר לו: אתה פוסק חיי; ואפילו היה מבני מבוי אחר, אינם יכולים למונעו, שהרי יש ביניהם אותה אומנות. הגה: ורבים האומרים דבני החצר או המבוי שאינו מפולש אפילו בכי האי גוונא יכולים למחות, אלא דבעל האומן אינו יכול למחות לומר: אתה פוסק חיי. (בית יוסף בשם הרבה פוסקים). אבל גר ממדינה אחרת שבא לעשות חנות בצד חנותו של זה, או מרחץ בצד מרחצו של זה, יש להם למונעו. ואם היה נותן עמהם מנת המלך, אינם יכולים למונעו... אדם שיש לו עובד כוכבים מערופיא יש מקומות שדנין שאסור לאחריים לירד לחיותו ולעסוק עם העובד כוכבים ההוא, ויש מקומות שאין דנין. ויש מתירין לישראל אחר לילך להעובד כוכבים ההוא להלוות לו ולעסוק עמו ולשחודיה ליה ולאפוקי מיניה, דנכסי עובד כוכבים הם כהפקר, וכל הקודם זוכה. ויש אוסרין (כל זה במרדכי פרק לא יחפור והגהות מיימוני פרק ו' דשכנים וע' לקמן סי' שע"ו)

14. שו"ת משאת בנימין סימן כז

הדין הרביעי היורד לתוך אומנות חבירו דמצי מעכב עליו דאמרי' בפרק לא יחפור אמר רב הונא האי בר מבואה דאוקי רחיא ואתא בר מבואה חבירו וקמוקי גביה דינא הוא דמעכב עלויה דא"ל קא פסקת ליה לחיותי. תו אמרינן התם אמר רב הונא בריה דרב יהושע פשיטא לי בר מתא אבר מתא אחריתי מצי לעכב בר מבואה אבר מבואה דנפשיה לא מצי מעכב בעי רב הונא בר מבואה אבר מבואה אחריתי מאי תיק"ו. וקי"ל כרב הונא בריה דר' יהושע דבתראה הוא עוד פסקו הרי"ף והרא"ש דבר מבואה אבר מבואה אחריתי נמי לא מצי מעכב מאחר שנשאר בתיק"ו. ונראה לי דע"כ לא פליגי רב הונא בריה דרב יהושע ארב הונא אלא כה"ג דרחיא דאינו מבטל לראשון לגמרי שהרי הראשון עומד ברחים שלו אלא שהשני אוקי עוד רחים אחד ומחסר לראשון ממחיתו שלא יהיה ריוח הרבה לראשון כבראשונה אבל מ"מ יש לראשון ריוח פחות מבראשונה אבל היכא דבא השני לדחות את הראשון לגמרי ולבטל אותו ממחיתו בענין החנות והאורנדות שאין רשות רק לאחד בכל העיר ובא השני והשיג

גבול הראשון ודוחה אותו לגמרי כ"ע מודו דמצי מעכב אפ"י אבר מבואה דידיה דהא ודאי פסק לחיותא לגמרי וכה"ג כתב גם כן הזקן מהרי"ך בספר שארית יוסף שלו סימן י"ז ואע"ג שמורי הרב כתב בדין האורנדא דלא מצי מעכב אבר מתא דידיה והתם דוחה השני לראשון לגמרי מ"מ נראה לי פשוט מה שכתבתי. ועוד שגם מורי אפשר דלא מיירי בשקנה הראשון האורנדא לזמן קצוב וכמו שיתבאר לקמן בסמוך:

15. שו"ת חתם סופר חלק ה (חושן משפט) סימן עט

פסיק השם הרביעי, יורד לאומנתו לכאורה נראה כל הנוגע בענין זה אסור מדאורי' וגזל גמור הוא מן התורה וכ"כ מ"ב סימן ז"ך שבסוף דין ה"ג כ' רק שמם גזלני' מדרבנן אבל מ"מ אינו יוצא בדיינים שוב בדין הרביעי שהוא יורד לאומנות החליט שהוא גזל גמור ויוצא בדיני' א"כ הוא גזל מדאורי' דכל בדרבנן אינו יוצא בדיינים דדוחק לומר דאמרי' לי זיל שלים ולא כייפ"י לי ולא נחתינן לנכסי' זה לא משמע בכל התשובה ההיא וכן מבואר בתשו' רמ"א סי' יו"ד ע"ש ביסוד הראשון ומדחייב בן נח עלה ש"מ דינא דאורייתא הוא כמו שהקדי' רמ"א ז"ל בפתחת התשובה ההיא וכן משמע מרוקה דמייתי יש"ש דמיירי נמי ביורד לאומנו' כמ"ש שם.

16. שו"ת שואל ומשיב מהדורה קמא חלק א סימן מד

ודרך אגב אסמוך בזה מ"ש אודות הסכמות וגזירות שגזרין הרבנים על הדפסות והמדפיסים פורצים בה ואמרת לי לבאר ואכתוב בזה מה שהשבתי להרב החריף מוה' שמואל וואלדבערג נ"י אבד"ק זאלקווא והקרייז/המחוז/ ביום א' וישלח תרכ"א י"א כסליו וז"ל מכתבו הגיעני ואשר פסק בדבר אשר תבע ר' א"י מדפיס מלבוב את ר' יוסף הירש באלאבאן מק' בדבר הדפסת הש"ע יו"ד עם הפמ"ג וחוות דעת ופתחי תשובה שמדפיס ר' יוסף צבי שלא יוכל ר' א"י למחות וע"ד הפ"ת תלוי באם רי"צ יש לו הורמנא מה בדד"מ =בדינא דמלכותא= אז דדמ"ד ואם לא לא ובא כעת לבאר טעמו... דזה ודאי שספר חדש שמדפיס מחבר וזכה שדבריו מתקבלים ע"פ תבל פשיטא שיש לו זכות בזה לעולם והרי בלא"ה אם מדפיסים או מחדשים איזה מלאכה אינו רשאי אחר לעשות בלא רשותו והרי נודע שר' אברהם יעקב מהרובשוב שעשה החשבון במאשין כל ימיו קבל שכרו מהקיר"ה בווארשא ולא יהא תורה שלימה שלנו כשיחה בטילה שלהם וזה דבר שהשכל מכחישו ומעשים בכל יום שהמדפיס חבור יש לו ולב"כ זכות וזה איזה שבועות שהמדפיס מהלבארשטאט רצה להדפיס ים התלמוד ומפה"י שנית ושאל רשיון ממני ומגיס הגאון נ"י... ומ"ש שהמחבר לא כתב איסור הנה אף אם לא הי' כתוב איסור הי' אסור להשיג גבולו... והנה מ"ש מע"ל שגם בהסכמתו לא נזכר שום איסור רק שאני מבקש שלא ידפיסו שנית הנה כבר כתבתי כי אין כח בידינו רק לבקש מאמר התורה שלא ישיגו גבול.

17. שו"ת חתם סופר חלק ו - ליקוטים סימן נו

אלצוני ונצחוני בעתירת דברי' הרבנים מדפיסי ויילנא והוראדנא להכניס ראשי בין הורים הגדולים בדברי' שבינם לבין הרב המדפיס בסלאוויטא והאמנם כבר נקראתי גם מהרב דסלאוויטא ודחיתיו כי לא אביתי להשיב ולעמוד במקום גדולים בדבר שכבר הלכו בו נמושות מאן נמושות סבי דאזלי אהאי תיגרא זקני ישראל ומשענם ומה מני יהלודך כלקוטי בתר לקוטי מ"מ אחר עתירו' דברי הנ"ל אמרתי לגלות דעתי העני' בלב ים התלמוד.

ואען ואומר אמת נכון הדבר כי בשנת תקפ"ג לפ"ק כ' לי הגאון מו"ה מרדכי בנעט זצ"ל כי לדעתו אין מקום לכל האיסורי' וגזרות שבהסכמות וטעמו כי מדינא לא מצינו כיוצא בזה שיזכה הראשון בדין לעכב על אחר הבא אחריו ובפרט כי לא חדש הוא ואין זה חלקו רק עמלו שמטריח מעט ויטול שכרו מאת מכרו ובמה שאינו מן הדין אין לשום רב ומורה לגזור במדינתו במה שנוגע למדינה אחרת כמ"ש הריב"ש בתשובה ועוד מאחר דהאידינא ישנם גם גוי' מדפיסי' שא"צ לשמוע לגזירתו א"כ זה חסר וזה לא נהנה א"כ אנו מפסיד' למדפיסי ישראל במקום שאין הראשון מרויח כלום שהרי הגוי יכול להדפיסו וכיוצא בזה בתשו' מהרש"ל גבי אוראנדא בטעמי' ונימוקי' עכ"ל הגאון זצ"ל אלי כתיב.

ולא הודיתי לו כי השבתי לו אין אנו באי' מטעם מערופי' ויורד לאומנת חברו כי מיום התחלת הדפוס פסקו מעתיקי הספרים ואלו ח"ו תתבטל בדפוס תפוג תורה ה' יצילנו וא"א להדפיס כ"א בהוצאה מרובה וא"א להכניס עצמו בזה כ"א דנקיטא לי' שוקא של כל פזורי ישראל כי בעו"ה מפוזרי' אנחנו בכל העולם מעט מזעיר פה ומעט מזעיר פה ע"כ צריך זמן רב ומקומות מרווחי' לבצוע מעשהו ואי לא נסגור הדלת בעד מדפיסי' אחרי' א"כ מי פתי יכנוס עצמו בספק הפסד כמה אלפים ותתבטל מלאכת הדפוס ח"ו ותפוג תורה ע"כ לתקנת כל ישראל ולהרים קרן התורה הנהיגו קדמונינו להטיל גודא על הנכנס לגבול שגובלי' רבני הזמן להמדפיס הקודם וקיי"ל מושיבי' סופר בצד סופר ומלמדי תינוקות אף על גב דפסק לחיותא דהאי והכל משום יגדיל תורה ויאדיר לא לטובת הסופר אלא להגדיל תורה מכל שכן שנגדר שלא לפסוק חיותא דהאי כדי להגדיל תורה

זכויות יוצרים מדין זה נהנה וזה לא חסר**18. תלמוד בבלי מסכת בבא בתרא דף יב עמוד ב**

הוא דובן ארעא אמצרא דבי נשיה, כי קא פלגו, א"ל: פליגו לי אמצראי; אמר רבה: כגון זה כופין על מדת סדום. מתקיף לה רב יוסף, אמרי ליה אחי: מעלינן ליה עלויא כי נכסי דבי בר מריון! והלכתא כרב יוסף. תרי ארעתא אתרי נגרי - אמר רבה: כגון זה כופין על מדת סדום. מתקיף לה רב יוסף, זמנין דהאי מדויל והאי לא מדויל! והלכתא כרב יוסף. תרתי אחד נגרא - א"ר יוסף: כגון זה כופין על מדת סדום. מתקיף לה אביי, מצי אמר: בעינא דאפיש אריסי! והלכתא כרב יוסף, אפושי לאו מילתא היא.

19. תלמוד בבלי מסכת בבא קמא דף כ עמוד א- דף כא עמוד א

א"ל רב חסדא לרמי בר חמא: לא הוית גבן באורתא בתחומא, דאיבעיא לן מילי מעלייתא. אמר: מאי מילי מעלייתא? א"ל: הדר בחצר חבירו שלא מדעתו, צריך להעלות לו שכר או אין צריך? היכי דמי? אילימא בחצר דלא קיימא לאגרא וגברא דלא עביד למיגר, זה לא נהנה וזה לא חסר! אלא בחצר דקיימא לאגרא וגברא דעביד למיגר, זה נהנה וזה חסר! לא צריכא, בחצר דלא קיימא לאגרא וגברא דעביד למיגר, מאי? מצי אמר ליה מאי חסרתך, או דלמא מצי אמר הא איתהנית? א"ל: מתניתין היא. הי מתניתין? א"ל: לכי תשמשי לי. שקל סודריה כרך ליה. א"ל: אם נהנית - משלמת מה שנהנית. אמר רבא: כמה לא חלי ולא מרגיש גברא דמריה סייעיה! דאע"ג דלא דמי למתניתין קבלה מיניה, האי זה נהנה וזה חסר, והאי זה נהנה וזה לא חסר הוא. ורמי בר חמא? סתם פירות ברשות הרבים אפקורי מפקר להו. תנן: המקיף חבירו משלש רוחותיו, וגדר את הראשונה ואת השניה ואת השלישית - אין מחייבין אותו; הא רביעית - מחייבין אותו, ש"מ: זה נהנה וזה לא חסר - חייב! שאני התם, דאמר ליה: את גרמת לי הקיפא יתירא. ת"ש, א"ר יוסי: אם עמד ניקף וגדר את הרביעית - מגלגלין עליו את הכל; טעמא דגדר ניקף, הא מקיף - פטור, ש"מ: זה נהנה וזה לא חסר - פטור! שאני התם, דאמר ליה: לדידי סגי לי בנטירא בר זוזא. ת"ש: הבית והעלייה של שנים שנפלו, אמר בעל העלייה לבעל הבית לבנות והוא אינו רוצה, הרי בעל העלייה בונה בית ויושב בה עד שיתן לו יציאותיו; יציאותיו הוא דמחייב ליה בעל הבית, הא שכרו לא, ש"מ: זה נהנה וזה לא חסר - פטור! שאני התם, דביתא לעלייה משתעבד. ת"ש, רבי יהודה אומר: אף זה הדר בחצר חבירו שלא מדעתו - צריך להעלות לו שכר; ש"מ: זה נהנה וזה לא חסר - חייב! שאני התם, משום שחרוריתא דאשייתא. שלחון בי רבי אמי, אמר: וכי מה עשה לו? ומה חסרו? ומה הזיקו? רבי חייא בר אבא אמר: נתיישב בדבר. הדר שלחון קמיה דרבי חייא בר אבא, אמר: כוליה האי שלחו לי ואזלי, אילו אשכחי בה טעמא לא שלחנא להו? אתמר, רב כהנא א"ר יוחנן: אינו צריך להעלות לו שכר, רבי אבהו אמר רבי יוחנן: צריך להעלות לו שכר... אמר רב סהורה אמר רב הונא אמר רב: הדר בחצר חבירו שלא מדעתו - אין צריך להעלות לו שכר, משום שנאמר: ושאינה יוכת שער. אמר רב בר רב אשי: לדידי חזי ליה, ומנגח כי תורא. רב יוסף אמר: ביתא מיחבא יתיב. מאי בינייהו? איכא בינייהו, דקא משתמש ביה בציבי ותיבנא.

20. תוספות מסכת בבא קמא דף כ עמוד ב

הא איתהנית - אפילו למ"ד בפ"ק דב"ב (דף יב:) כופין אותו על מדת סדום ויהיבין ליה אחד מצרא שאני הכא שהיה יכול למונעו מתחילה מלדור בביתו ולמ"ד התם מעלינן ליה כנכסי דבר מוריון משום דדמי למונע חבירו מתחילה לדור בביתו אבל הכא כבר דר

21. שולחן ערוך חושן משפט הלכות גזילה סימן שסג סעיפים ו-ז

הדר בחצר חבירו שלא מדעתו, שאמר לו: צא, ולא יצא, חייב ליתן לו כל שכרו. ואם לא אמר לו: צא, אם אותה חצר אינה עשויה לשכר, אינו צריך להעלות לו שכר. (ואף על פי שהוציא את בעל הבית בעל כרחו מן הבית והוא דר בו (מרדכי פרק כיצד הרגל). ואפילו היה רגיל להשכיר, רק שעכשיו לא עביד למיגר, בתר האי שעתא אזלינן) (נ"י פ' הנ"ל), אף על פי שדרך זה הדר לשכור מקום לעצמו, שזה נהנה וזה אינו חסר. הגה: ודוקא שכבר דר בו, אבל לא יוכל לכופו לכתחילה שיניחנו לדור בו, אף על פי דכופין על מדת סדום במקום שזה נהנה וזה אינו חסר, הני מילי בדבר דאי בעי ליהנות לא יוכל ליהנות. אבל בכי האי גוונא דאי בעי בעל חצר ליהנות ולהרויח להשכיר חצירו היה יכול, אלא שאינו רוצה, אין כופין אותו לעשות בחנם (מרדכי ונ"י פרק הנ"ל). ואם החצר עשויה לשכר, אף על פי שאין דרך זה לשכור, צריך להעלות לו שכר, שהרי חסרו ממון. הגה: מיהו אם לא היה דר בו, אלא שגזלו ממנו, פטור לשלם השכירות (טור ס"ו בשם הרא"ש ולאפוקי מהרמ"ה). וסתם בתים בזמן הזה קיימי לאגרא ואף על גב דעדיין לא השכירו מעולם (מרדכי פרק כיצד הרגל והגהות מיימוני פ"ג דגזילה ועיין בת"ה סימן שי"ז). יש אומרים דכשאין החצר עומד לשכר דאמרינן דאינו צריך להעלות לו שכר, אם חסרו אפילו דבר מועט, כגון שהיה הבית חדש וזה חסרו במה שהשחירו, אף על פי שאין הפסד אותו שחרורית אלא מועט, ע"י מגלגלין עליו כל השכר כפי מה שנהנה. (ואם כן אם אין דרך זה לשכור, פטור, דהא לא נהנה ויש חולקים) (ר' ירוחם נ"ב שתי הדעות).

22. שו"ת נודע ביהודה מהדורא תינינא חושן משפט סימן כד

ראובן חיבר פירוש על סדר נזיקין וקדשים, והלך אצל שמעון המדפיס ונתפשר עמו בסך ידוע בעד כל דף שידפיס לו אלו השני סדרים עם פירש"י ותוספות ופירוש של המחבר הנ"ל למטה. והנה דרך המדפיסים אחר גמרם כל דף ודף סותרים סידור האותיות לסדר מהם דף אחר. וזה

המדפיס יש לו הרבה אותיות, לכן לא קל לקלל הסיפור והניחו כמות שהוא, רק הסיר מלמטה הפירוש החדש והדפיס לעצמו שני סדרים הנ"ל עם פירש"י ותוס' שיהיו מוכנים בידו בעת הפנאי שישלים להדפיס כל הש"ס. וטען ראובן המחבר הנ"ל, יען שתשלומי שכירות המסדרים האותיות הוא היה משלם, ועתה למה יהנה שמעון מסיפור אותיות חנם, ויחזיר לו חלקו מסיפור האותיות כדין כל הנהנה ממלאכת חבירו. כדין מעין המשקה שדות והמקיף את חבירו משלש רוחותיו. ושמעון טוען, מאחר שהאותיות הם שלו, יכול להשתמש בהם כרצונו ואין לחביד ראובן לקלקל הסיפור וכו'. יורנו רבינו הדין עם מי.

אמנם אחר היישוב נראה שחייב לשלם חלקו שהרי גם בדר בחצר חבירו אפי' לא קיימא לאגרא אם חסרו אפי' דבר מועט, מגלגלין עליו כל השכר כפי שנהנה כמבואר בשו"ע בס"ג שסג, ז. והרי גם כאן מחסרו הרבה שאם לא היה שמעון מדפיס סדרים הללו הווי שכיחי וקפצו זביני על ספריו של ראובן... וכיון שגורם לראובן הפסד בזה מגלגלין עליו כל מה שנהנה לפי חלקו מסיפור האותיות... מ"מ כאן בנדון שלפנינו אינו דבר מועט, ואי אפשר לומר בזה שאינו חייב רק מה שהפסידו כי ההפסד לדעתי הוא יתר על הוצאה. לכן חייב שמעון לשלם כל שנהנה מסיפור האותיות לפי חלקו, כל אחד לפי מספר מה שמדפיס. כן נלענ"ד

23. שו"ת ציץ אליעזר חלק יח סימן פ

אם מותר לצלם מאמרים מספר או כתב עת לשם לימוד ושימוש עצמי ולא לשם מסחר כאשר בשער הספר או כתב העת מופיעה אזהרה שאין להעתיק שום חלק מהתוכן ללא רשות המחבר או המו"ל.

תשובה... נראה לי, דיש לצדד היתר בזה, באופן שיצא שקפידא ואזהרה כזאת לא חלה על כל ספר וכ"ע שהוא, ולא רק על תורניים ורפואים. והוא, דיעוין בחו"מ סימן שס"ג סעי' ו' שנפסק ברמ"א בדינא דזה נהנה וזה לא חסר, דאם הוא דבר דאי בעו הבעלים ליהנות מזה לא יוכלו אזי כופין אותו על מדת סדום שיתן לזה ליהנות ע"ש. ומכאן זה רוצה בשו"ת בית יצחק בחיו"ד שם להסביר דין השו"ע הנ"ז בס"ג רצ"ב סעי' כ', דהטעם הוא דלא מהני קפידתו מפני דבזה נהנה וזה לא חסר כופין אותו על מדת סדום ע"ש. וא"כ דון מינה גם לכגון נידוננו, מכיון שהמו"ל אחרי מוכרו את הספרים או הכ"ע אין ביכולתו יותר ליהנות מהם בהעתקתן, א"כ אזהרתו וקפידתו בזה על הקונים לא חלה ולא מתחשבים בה מכיון שהוא לא יוכל ליהנות מזה, והו"ל זה נהנה וזה לא חסר במקום דהבעלים לא יוכלו ליהנות מזה, דכופין אותו בכ"ג על מדת סדום. מכל הלין שנתברר נ"ל להלכה בנידון שאלתו דמר, שמותר לצלם מאמרים רפואיים או תורניים וכדומה, מספר או כתב עת הנמכר ורוכשים אותו למרות אזהרה שמופיעה בשער הספר או כתב עת שאין להעתיק שום חלק מהתוכן ללא רשות המחבר או המו"ל, כל עוד שהמטרה היא לשם לימוד ושימוש עצמי, ולא לשם מסחר וגם לא כדי להתלבש בטלית שאינו שלו ולהעלים מקור מוצאו. ואפילו כשידעין שמטרת הקפידה והאזהרה היא גם על כגון דא בכל זאת לא חלה, וכדנתבאר היטב בדברינו בע"ה.

זכויות יוצרים משום דינא דמלכותא

24. שו"ת יביע אומר חלק ז - חושן משפט סימן ט

שלום וברכה וישע רב. אודות שאלתו אם יש דין ירושה לבנים אשר אביהם חיבר חיבורים בדברי תורה, שיוכלו לאסור על כל אדם הדפסת החיבורים בלי רשותם, משום השגת גבול, או דילמא כיון דקי"ל (גדרים לז א) מה אני בחנם אף אתם בחנם, אין ליורשים זכות לעכב הדפסת החיבורים ולמנוע הפצתם. אכן בשו"ת בית יצחק (חיו"ד ח"ב סי' עה) האריך בזה, וכתב, דמ"ש השואל ומשיב שיש למחבר זכות עולמית, ואסור לאחר להדפיס אפי' מכר הספרים, אינני רואה ראייה לזה, דאף דתורה דיליה היא, כיון שמכר ספריו ודאי שבעין יפה נתן, וכמ"ש מה אני בחנם אף אתם בחנם, ואין לאסור על אחר להדפיס ספרו עד שישלם עבור זכותו, כי מי הוא האוסר, והתורה נמשלה למים לשאוב ממנה בלי תשלום, ואין התורה קרדום לחפור בה וכו'. ולכן צ"ע בהוראת השואל ומשיב בזה. ומ"מ הואיל ומצד דינא דמלכותא אסור במדינות אלו להדפיס בלי רשות המחבר, לפי המבואר בש"ך (סי' רנט), גם בנ"ד שכבר נהגו שלא להדפיס מיראת המלכות בלי רשות המחבר, בכ"ג חייבים להחזיק בדינא דמלכותא, וכ"ש בנ"ד שהגאון השואל ומשיב אוסר ע"פ דין תורה, בודאי שצריך להחזיק בדינא דמלכותא וכו'. ע"ש. (וע"ע בשו"ת בית יצחק חלק חו"מ סי' פ). (ושם אות ו פלפל לענין אם הבכור נוטל פי שנים בריוח הבא מן החיבורים. וע"ע בשו"ת שערי דעה ח"א (ס"ס קמה). ע"ש). ויש מקום לפלפל בדברי קדשו, ועכ"פ לדינא פשט המנהג לאסור הן מדינא דמלכותא, והן ע"פ גזירת והסכמת המחברים, והרבנים המסכימים לחיבור. כל זה כתבתי כחותה על הגחלים, למהר להשיב למעכ"ת מפני הכבוד. וכסא כת"ר ירום ונשא וגבה מאד. בכבוד רב עובדיה יוסף ס"ט.

זכויות יוצרים משום אבדה ששטפה נהר

25. תלמוד בבלי מסכת בבא מציעא דף כד עמוד א

וכן היה רבי שמעון בן אלעזר אומר: המציל מן הארי ומן הדוב ומן הנמר ומן הברדלס, ומן זוטו של ים ומשלוליתו של נהר, המוצא בסרטיא ופלטיא גדולה, ובכל מקום שהרבים מצויין שם - הרי אלו שלו, מפני שהבעלים מתיאשין מהן.

26. תלמוד בבלי מסכת בבא מציעא דף כב עמוד ב

תא שמע, דאמר רבי יוחנן משום רבי ישמעאל בן יהוודק: מנין לאבידה ששטפה נהר שהיא מותרת - דכתיב וכן תעשה לחמורו וכן תעשה לשמלתו וכן תעשה לכל אבידת אחיך אשר תאבד ממנו ומצאתה מי שאבודה הימנו ומצויה אצל כל אדם, יצאתה זו שאבודה ממנו, ואינה מצויה אצל כל אדם. ואיסורא דומיא דהיתירא, מה היתירא - בין דאית בה סימן ובין דלית בה סימן שרא, אף איסורא - בין דאית בה סימן ובין דלית בה סימן אסורה.

27. רא"ש מסכת בבא מציעא פרק ב סימן ב

זוטו של ים ושלוליתו של נהר אף על גב דאית ביה סימנא רחמנא שריא. דאמר ר' יוחנן משום ר' ש בן יהוודק מנין לאבידה ששטפה נהר שהיא מותרת שנא' כן תעשה וגו' אשר תאבד ממנו ומצאתה. מי שאבודה ממנו ומצויה אצל כל אדם. יצתה זו שאבודה ממנו ומכל אדם. ואפ' עומד וצוח תעשה כצווח על ביתו שנפל ועל ספינתו שטבעה בים.

28. רמב"ם הלכות גזלה ואבדה פרק יא הלכה י

המוצא אבידה בזוטו של ים ובשלוליתו של נהר שאינו פוסק אף על פי שיש בה סימן הרי זו של מוצאה שנ' +דברים כ"ב ג'+ אשר תאבד ממנו ומצאתה, מי שאבודה ממנו ומצויה אצל כל אדם יצאת זו שאבודה ממנו ומכל אדם שזה ודאי נתיאש ממנה.

29. שולחן ערוך חושן משפט הלכות אבידה ומציאה סימן רנט סעיף ז

המציל מהארי והדוב וזוטו של ים (פ' לשון ים החוזר לאחוריו עשרה או ט"ו פרסאות ושוטף כל מה שמוצא בדרך חזרתו וכן עושה בכל יום) ושלוליתו של נהר (פ' כשהנהר גדל ויוצא על גדותיו ופושט, רש"י), הרי אלו שלו אפילו הבעל עומד וצוח. הגה: מ"מ טוב וישר להחזיר, כמו שנתבאר סעיף ה'. ואף על גב דמדינא אין חייבין להחזיר באבידות אלו, אם גזר המלך או ב"ד חייב להחזיר מכח דינא דמלכותא או הפקר ב"ד הפקר. ולכן פסקו ז"ל בספינה שטבעה בים, שגזר המושל גם הקהלות שכל מי שקונה מן העובדי כוכבים שהוציאו מן האבידה היא שיחזיר לבעליו, שצריכין להשיב, ואין לו מן הבעלים אלא מה שנתן (מרדכי ריש פרק אלו מציאות).

30. מתוך אתר האינטרנט "ישיבה" שיכתוב תשובתו של הרב דב ליאור

שאלה: האם כשם שהרב דוב ליאור מתיר הרתת שירים הוא מתיר הורדת משחקים וסרטים? תחנות הרדיו קנו את השירים, אבל הסרטים נפרצו על ידי שודדים...תשובה: ההיתר הוא היות וזה פרוץ לכל ואין אמצעי אכיפה. הדבר דומה לאבידה ששטפה נהר המובא בתלמוד שאף אם הוא צווח שאינו מתייאש התורה התירה כי אין בידו לזכות בזה. זה שונה מהדפסת ספרים שיש בזה זכות יוצרים ויש על כך אכיפה. המציאות באינטרנט היא שהכל מופקר ולכן מותר להוריד.

נספח: פרסום והעתקת דברי תורה בלא רשות מהמחבר או מיוצרי**31. תלמוד בבלי מסכת בכורות דף כט עמוד א**

מתני'. הנוטל שכרו לדון - דיניו בטילים. גמ'. מנהגי מילי? אמר רב יהודה אמר רב: דאמר קרא ראה למדתי אתכם וגו' - מה אני בחנם אף אתם בחנם. תניא נמי הכי: כאשר צוני ה' אלהי - מה אני בחנם, אף אתם בחנם ומנין שאם לא מצא בחנם שילמד בשכר - תלמוד לומר: אמת קנה, ומנין שלא יאמר, כשם שלמדתי בשכר - כך אלמדנה בשכר - תלמוד לומר: אמת קנה ואל תמכור.

32. תלמוד בבלי מסכת יומא דף ד עמוד ב

מניין לאומר דבר לחבירו שהוא בכל יאמר, עד שיאמר לו לך אמור - שנאמר וידבר ה' אליו מאהל מועד לאמר.

33. תוספתא מסכת בבא קמא (ליברמן) פרק ז

אבל המתגנב מאחר חבר והולך ושונה פרקו אף על פי שנקרא גנב זוכה לעצמו שנא' לא יבוזו לגנב וגו' סוף שמתמנה פרנס על הצבור ומזכה את הרבים וזוכה לעצמו ומשלם כל מה שבידו שנ' ונמצא ישלם שבעתים וגו'

34. שולחן ערוך חושן משפט הלכות פקדון סימן רצב

המפקיד ס"ת אצל חבירו, גוללו פעם אחת לי"ב חדש. ואם כשהוא גוללו פתחו וקרא בו, מותר; אבל לא יפתח בגלל עצמו ויקרא. והוא הדין שאר ספרים. ואם פתח (וקרא) וגלל בגלל עצמו, הרי שלח יד בפקדון ונתחייב באונסים. הגה: וכמו שאסור לקרות ממנו, כך אסור להעתיק ממנו אות אחת. והני מילי בעם הארץ; אבל ת"ה שאין לו ספר כיוצא בזה, מותר לקרות ולהעתיק ממנו, כי ודאי אדעתא דהכי הפקידו אצלו (מרדכי ס"פ המפקיד). ובמקום בטול תורה, שאין ספרים נמצאים, יכולין בית דין לכופף לאחד להשאיל ספריו ללמוד מהן, ובלבד שישלמו לו מה שיתקלקלו הספרים (הרא"ש כלל צ"ג סימן ג').

35. סמ"ע סימן רצב ס"ק מה

כי ודאי אדעתא דהכי הפקידו אצלו. דומיא דהפקיד מעות אצל שולחני וחנוני הנ"ל בסעיף ז', ומינה דאם צרר וחתם הספר בקשר משונה דגילה דעתו דקפיד בקריאתו, אז ידעינן ביה דודאי לא ניהא ליה שיעתיק ממנו, דאסור לקרות מתוכה ומיקרי שולח יד בקריאתו וכ"ש בהעתקתו מתוכו.

36. ש"ך חושן משפט סימן רצב ס"ק לה

אלמא שמותר לגנוב ד"ת ולהעתיקן א"כ אפילו קפיד בודאי מותר להעתיקן ואף על גב שמקלקלן במה שמעתיק מכ"מ אדעתא דהכי הפקיד אצלו שילמוד בו ואינו מקפיד על הקלקול א"כ תרווייהו צריכי טעם דאדעתא דהכי הפקידו אצלו צריך דמותר להשתמש בו אף על פי שמקלקלו קצת וטעם דלא יבזו לגנוב צריך דאף ע"ג דמסתמא מקפיד בהכי מותר וזה דעת מור"ם שמתחלה כתב שמותר לקרות ממנו כי ודאי אדעתא דהכי הפקידו אצלו כלומר שמטעם זה מותר לקרות ולהעתיק אף על פי שמקלקלו ואח"כ כתב שיכולים ב"ד לכופף להשאיל ספריו ובכלל זה ג"כ שמותר להעתיק אפילו חבירו מקפיד על ההעתיקה מטעם דלא יבזו לגנוב

37. תחומין / כרך ד / הרב שאול ישראלי / פרסום דברי תורה ללא קבלת רשות ממי שאמרם

והנה נתבארה לנו ההלכה ביומא שהאומר דבר לחברו הרי הוא בכל יאמר, שזה אמור בד"ת וכמשמעות הפשוטה של הדברים... והנראה בזה כי אכן כן הדבר, וענינים רבים נמסרו למשה רבנו גם באותן מצוות שנצטוו ללמדם לישראל, והם נתיחדו רק לו עצמו, מבלי שנצטוו, ואף מבלי שניתנה לו רשות, למסורם לאחרים. וזהו הפירוש בגופא דקרא... כי מזה נפ"מ גם לדידן כנלמד מזה שהאומר דבר לחבירו, אעפ"י שהוא בדברי תורה, כיון שההיתר לומר ד"ת בציבור, הוא רק אחרי הכנה של ד' פעמים וכו"ל, ולא כן לגבי מסירתם ליחיד, וא"כ הרי יתכן שדברים אלה עדיין לא עברו את כור המבחן של ד' פעמים, ע"כ הרי הוא בכל יאמר, ואעפ"י שמצוה יש ללמד תורה, בכה"ג אין המצוה קיימת. ואם הדברים אמורים בד"ת בצורה כללית, כש"כ וק"ו בדברים שניתנים להתפרש בכמה פנים, והדברים הנאמרים בציבור נשמעים לסוגי אנשים שונים, והאזנים כרויות והעטים משוננים להטיל קטגוריא בת"ח... שיש לזכור אזהרת חז"ל: חכמים הזהרו בדבריכם. וברור ופשוט, שכל כה"ג שייך גם בד"ת ההלכה, שהאומר דבר לחבירו הרי הוא בכל יאמר. ול"ש בכגון דא גם נפ"מ בין האמור בע"פ לבין דברים דבכתב, דאם אמנם הכתב ניתן בצמיחות למי דהופנה אליו, מ"מ אין בזה עדיין מתן הרשות להוציא הדברים לרבים. בפרט בנידוננו שהיה בידי הכותב עצמו לעשות זאת ולא עשה.

מקורות להרחבה

- תחומין כה- הרב ד"ר מיכאל אברהם-גניבת דעת וקניין רוחני- במאמרו מוכיח שמקור איסור של הפרת זכויות יוצרים הינו מכח איסור גניבת דעת (בפרט החל מחלק ג' במאמרו עמ' 357)
- ספר עמק המשפט- זכויות יוצרים (לא נמצא בישיבה)- ספר זה הינו אחד הספרים המקיפים ביותר הקיימים בימינו על זכויות יוצרים בו סוקר המחבר את שלל דעות הפוסקים בעניין ומביא פסקי הלכה אקטואליים רבים בנושא זה.